

BAXT MAQOLLAR QIYOSI

Nizomov Sherbek Zarifjon o'g'li

Navoiy davlat pedagogika instituti

Xorijiy tillar fakulteti magistranti

+998997560322

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7752136>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 14- mart 2023 yil

Ma'qullandi: 16-mart 2023 yil

Nashr qilindi: 20-mart 2023 yil

KEY WORDS

Maqol, baxt, mehnatsevarlik, qadriyat, millatlar tarixi.

ABSTRACT

Ushbu maqolada Ingliz va O'zbek xalq maqollarida baxt tushunchasining bir xilligi haqida so'z yuritiladi. Tarjimaning bir qancha muhim innovatsion usullarini topish va ingliz va o'zbek tillaridagi baxt maqollarni o'ziga xos xususiyatlarni qarama-qarshi qo'yish uchun boshqa tilda tarjima qilish uchun maqsadli tilda ba'zi maqollarning ekvivalentlari berilgan. Ushbu maqolaning natijalari va misollari baxt haqidagi ingliz va o'zbek maqollarining ba'zi bir farqlarini ajratib olishga va ularning xususiyatlarini o'rganishga yordam beradi.

Til o'z millatining o'ziga xos madaniyatini aks ettiradi, ayniqsa maqollarning ushbu millatning milliy xususiyatlari va madaniyatini aks ettirishdagi o'rni katta. Maqollarda nafaqat xalqning urf-odatlar va milliy tushunchalari, balki tarixiy joylar, taniqli insonlar va xalqning taniqli personajlari ham o'z ifodasini topgan.

Maqol (lotincha "proverbium" dan - maqol) xalqqa ma'lum, takrorlanib va aniq aytilgan to'liq so'z bilan aytilgan so'z; ular aqlni yoki odamlarning amaliy tajribasiga asoslangan holda haqiqatni ifoda etadilar. Taniqli tilshunos V.Mayder o'z kitobida maqolga quyidagicha ta'rif beradi: " Maqol - bu xalqning hikmat, haqiqat, axloq va ananaviy qarashlarini metafora, sobit va esda qolarli shaklda o'z ichiga olgan qisqa, umuman ma'lum jumla. avloddan avlodga o'tib kelmoqda ". Ta'rifdan ko'rinib turibdiki, maqollar odatda metafora asosida va majoziy ma'noga ega. Maqol tushunchasi uchun bir qancha olimlar ko'plab ta'riflarni berishgan bo'lsa-da, Miderning ta'rifi ular orasida eng yaxshi ta'rif deb hisoblanadi. Maqol tilning oddiy birligi emasligi sababli, bu hikmatli so'zlar yoki odamlar yoki millatning an'anaviy fikrlari bilan metafora ma'nosini beradigan tayyor jumla. Bundan tashqari, ular qisqa vaqt ichida nafaqat shaxs tomonidan yaratilgan. Maqol uzoq vaqt davomida xalq so'zlari sifatida aniq millat mahsulidir. Ular yillar va asrlar davomida inson hayotining odatiy vaziyatlari ramkalari yoki modellari sifatida qoldirilgan. Ch. C. Doyl ularni minimal xalq she'rlari sifatida tekshirishni taklif qiladi adabiyotda, chunki ular dialoglarni jonlantiradi yoki she'riyatga yoki nasrga turli yo'llar bilan ta'sirchanlik va hissiylik beradi.

Ko'rinib turibdiki, maqollarning paydo bo'lishi va shakllanishi, bundan tashqari ularni xalq tomonidan jonli suhbatga kiritish ba'zan ancha uzoq vaqt talab etadi. Ingliz va o'zbek tillari uzoq tarixga ega deb ishoniladi. Ingliz tili lotin tilidan kelib chiqqan, shuning uchun juda ko'p ingliz paremiologiya zaxiralari lotin asoslariga ega; ularning ba'zilari tarixiy shakllarga

o'xshashdir, ba'zilari esa eskilariga nisbatan o'zgarishga duch kelgan. Ko'p yillar davomida boshqa tillar ham ingliz tiliga ta'sir ko'rsatgan. Natijada, ba'zi maqollar ko'pincha maqollarni ingliz tiliga tarjima qilish yo'lida ulardan olinadi. V.Mayder to'rtta asosiy manbalarni, jumladan, ingliz tilini o'z ichiga olgan to'rtta Yevropaning maqollari, ya'ni yunon va Rim antikasi, Injil, O'rta asr lotin tili tarjimalarini taqdim etadi.

O'zbek tili ham uzoq zamonlarga ega. To'g'ri, bu tilga yaqinda "o'zbek tili" nomi berilgan, ammo bu til taxminan X-XI asrlardan beri mavjud. Ko'plab maqollar, matallar va aforizmlar o'zbek madaniyatining ulkan boyligi hisoblanadi. Asosiy manbalar quyidagicha tasniflanishi mumkin: diniy manbalardan olingan ba'zi belgilar va olingan tarjimalar (asosan arab, tojik, fors va rus tillaridan). Bundan tashqari, ommaviy axborot vositalari (televizor, radio yoki ijtimoiy tarmoqlar) tomonidan yaratilgan maqollardan, filmlar va qo'shiqlarning ifodalaridan va hatto barcha tillarda, shu jumladan ingliz va o'zbek tillarida reklama shiorlaridan kelib chiqadigan ba'zi maqollar mavjud. Biroq, ular yangi maqollar bo'lishlari yoki shakllanishi uchun biroz vaqt kerak. Ushbu maqolada baxt haqidagi misollar yordamida ushbu ikki tildagi maqollarning lingvomadaniy xususiyatlarini tahlil qilaylik. "Baxt" tushunchasi "oila", "sog'liq", "boylik" va "mehnat" " baxt" kabi ijtimoiy tushunchalar qatorida sodir bo'ladigan inson hayotida qimmatli mavhum tushunchadir. Maqollarni so'zma-so'z tarjima qilish, boshqa tillarda maqollarning ma'nosini ifodalash uchun yetarli emas, chunki uning mazmuni tarjima qilingan tilda mavjud. Bu maqolning asosiy ma'nosini noto'g'ri tushunishga olib kelishi mumkin. Shuning uchun ingliz va o'zbek tillarida maqollarning ekvivalentlarini topish usuli ushbu tillardagi baxt haqidagi maqollarning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganish uchun ishlatiladi.

Baxt kulgu bor uyga kirar

- Happiness enters the house with laughter.

Baxt — sandiqda, kaliti — osmonda

- Happiness in the chest, the key in the sky.

Baxtli ovchiga cho'loq kiyik yo'liqar

- The lame deer goes to the lucky hunter

Baxtsiz kishini tuyaning ustida it qopar

-The unfortunate man is buried by a dog on a camel

Baxtsiz quduqqa kirsar, qum yog'ar

-If the unfortunate man enters the well, sand will fall out

Baxtsizlikda oltin ham xira

-Even gold tarnishes with misfortune

O'zbek tilining izohli lug'atida baxt so'ziga quyidagi tavsif berilgan. Fors tilidan o'zlashtirilgan bo'lib, dastlab ulush, ko'p, meros, ulush ma'nolarini bildirgan. Shu bilan birga, bu so'z vaqt o'tishi bilan o'z faoliyatidan, muvaffaqiyatidan, turmush tarzidan qoniqish, istaklarini ro'yobga chiqarish, maqsadga erishish, ya'ni axloqiy, axloqiy qadriyatlarga yaqinroq bo'lgan tushunchalarni anglata boshlagan.

O'zbek tili sinonimlarining izohli lug'atida Azim X, O'jiyeva baxti so'zi va uning sinonimlari quyidagicha izohlangan: baxt, itzbol, tole, saodat sinonim bo'lib, ma'no ifodalaydi. hayotdan qoniqish yoki odamga shunday tuyg'u beradigan narsa. Itsbol sinonimi asosan yuqori uslub uchun xosdir. Tole, baxt, itzbol sinonimlari bilan omad varianti ma'no jihatidan ko'proq mos keladi. Saodat sinonimi adabiy tilga xos bo'lib, kam qo'llaniladi. Baxtli, baxtiyor, saodatli,

tolili, masud kabi sinonimlar ham bor: Baxter bulgan, baxtiqulgan. Saodatli kit. Baxtli Kuzim, Men Uylab Botssam, Ikki Bauor Kuribdi Yeshing. Ma'sud sinonimi endi eskirgan sanaladi va yuksak uslubga xosdir.

Shunday qilib, baxt - bu insonning ma'lum bir tuyg'usi, shu bilan birga baxtsizlik, ya'ni hech qanday maqsadga erishmaslik tushunchasi mavjud va shu bilan birga dyad paydo bo'ladi. Diniy adabiyotda baxtli va baxtsiz tushunchalari yuqoridan ma'lum bir in'om bilan bog'langan. Shu bilan birga, inson ham faol rol o'ynaydi, chunki u bu sovg'ani qadrlashi mumkin yoki aksincha. Shuningdek, inson bunday sovg'a bilan taqdirlanish uchun faol bo'lishi mumkin, ya'ni bu ham shaxsning ixtiyoriga bog'liq. Baxt asta-sekin keladi, baxtsizlik esa tsanot tsotsib kelad. Baxt baxtsizlik bilan yonma-yonyashadi.

Baxt tushunchasi inson haqiqatda erishmoqchi bo'lgan ma'lum bir maqsadni ifodalaydi. Baxtsizlik, o'z navbatida, qarama-qarshi tuyg'uni anglatadi. Baxt omad. Baxtsizlik kulfat qiladi. Misol uchun, sevgi maqsadiga erishgan odam omadli hisoblanadi. Bu unga zavq, qoniqish, quvonch baxsh etadi. Shuningdek, hayotda juda muhim maqsadga erishish (boyluk, yuqori lavozim) baht tushunchasi bilan bog'liq. Aksincha, bunga ega bo'lmagan odam baxtsiz hisoblanadi. Badiiy adabiyotda inson baxtli bo'lish uchun nima qilishi kerakligi haqidagi misollarni topishimiz mumkin. Shu bilan birga, bunday shartlar do'stlik, xayr-ehson, rahm-shafqat, rahm-shafqat, yaxshi naslchilik va boshqalar ekanligi ko'rsatilgan. Baxtga erishish uchun bunday shart-sharoitlarni ingliz tilida ham, o'zbek tilida ham uchratish mumkin. Misollarga e'tibor qarataylik: Undan keyin, unga yetkazgan barcha yaxshiliklaring, yengilliklari, baxtinglaringni boshla - Sening mehring, ishonching baxt keltiradi .

Ikki taqqoslangan tilda va maqollar darajasida baxt tushunchasining ma'nolari mos keladi. Shu bilan birga, ingliz tilida baxtga erishishning sharti - mehribonlik, itoatkorlik, ehtiyotkorlik va e'tiqod kabi xarakter xususiyatlari. Misol uchun: Kindness brings happiness; Obedience is the mother of happiness; All happiness is in the mind; He is not happy who does not realize his happiness; Happiness is something to do, something to love, something to hope for; You can never be happy at the expense of the happiness of others
Shunday qilib, xulosa qilishimiz mumkinki, birinchidan, inson o'z hayotini, borlig'ini baholaganda har ikkala tilda ham baxt tushunchasi asosiy hisoblanadi.

Foydalangan adabiyotlar:

1. Madayev O., Sobitova T. Xalq og'zaki poetik ijodi. - T.: Sharq, 2010. -207b.
2. Yuldashevna, M. M. (2019). THE INTERPRETATION OF THE CONCEPT" KNOWLEDGE" IN ENGLISH LITERATURE. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 7(10).
3. Maxliyo, M. (2019). REVIEW OF THE SCIENTIFIC TRANSLATION PROBLEM. So'z san'ati xalqaro jurnali, 1(5).
4. <http://www.Ziyouz.com>